

A Vidékfejlesztési Program végrehajtásával kapcsolatos feszültségek és megoldási javaslatok

Tagjaink jelzése alapján a Vidékfejlesztési Program végrehajtása kapcsán a legnagyobb problémát a rendkívüli módon elhúzódtó pályázat elbírálás, az esetenként szinte végrehajthatatlan feltételek, valamint a támogatások kifizetésének elhúzódtása okozza. A fenti okok miatt legnagyobb feszültséget a beruházási programok megvalósíthatósága, az elmaradt támogatások valamint a szaktanácsadás körül kialakult helyzet okozza.

I. Beruházásokkal kapcsolatos problémák rendezésére vonatkozó javaslatok

1. A beruházási támogatások esetén hatalmas problémát jelent a nyertesek számára a költségnövekedés. Ezt az igen hosszú 18-24 hónapos bírálatok alatt bekövetkezett 15 – 35 %-os költségnövekedések okozzák. Számos projekt az eltelt idő alatt szinte kilátástalan helyzetbe került, mivel a költségnövekedés nem elszámolható kiadás. Több nyertes projekt e miatt nem kerül megvalósításra, ami a beruházások elmaradásával és a források fel nem használásával jár együtt

A MOSZ többször – többek között Monitoring Bizottsági üléseken – javasolta, hogy a támogatásintenzitás változatlanul hagyása mellett a többletköltségek kerüljenek elismerésre és az erre eső támogatások kerüljenek jóváhagyásra. A DG-AGRI képviselői javaslatunkkal egyetértettek. (Erre vonatkozó levelezésünket csatoljuk.)

A javaslatot az IH folyamatosan elutasította és az érintetteknek azt javasolta, hogy adják vissza támogatási okiratukat és nyújtsanak be új pályázatot. Ez a javaslat több mint képtelenség, mivel több jogcím esetén már nem adható be új pályázat, ahol még beadható, ott minden kezdődne előről, ami az eddigi tapasztalatok alapján azt jelentené, hogy még 2020-ban sem kezdődhetnének meg a fejlesztések.

Javaslat: A támogatás intenzitás változatlanul hagyása mellett meg kell emelni a támogatási összegeket. A változásvezetési kérelmek alapján ez könnyebben végrehajtható, mivel az IH rendelkezik a költségnövekedésre vonatkozó információkkal. Ez azt is jelenti, hogy az intézkedéssel nem lehet visszaélni, tekintettel arra, hogy a többlettámogatás kizárólag csak a már benyújtott és jóváhagyott változásvezetési kérelmekben szereplő többletköltség kerülhetne elismerésre.

Az intézkedés legfeljebb 20-25 milliárd forintos támogatásnövekedéssel járna. Ennek fedezete részben megteremthető a VP-n belül (a meg nem valósuló fejlesztésekből származó megtakarítások; a még rendelkezésre

álló források átcsoportosítása). Nemzeti költségvetési kockázata megítélésünk szerint nem haladná meg a 10 milliárd forintot, mely alapvetően 2020-2021-2022 éveket terhelné.

2. A beruházások végrehajtását nagymértékben akadályozzák a közbeszerzésre vonatkozó szabályok. Ez további minimum félévvel növeli meg az amúgy is hosszú átfutási időt.

Javaslat: Véleményünk szerint az értékhatárok megemelésével a probléma megoldható. A jelenlegi 40 millió forintról az EU-s értékhatárokra kellene emelni a közbeszerzés összeghatárát. Az intézkedést a lehető leggyorsabban lenne célszerű végrehajtani, mivel a változásvezetési kérelmek elfogadását követően az érintetteknek a közbeszerzési eljárást el kell indítaniuk.

3. A munkaerőpiacon alapvető változások zajlottak le az elmúlt időszakban. A pályázatok benyújtását követően az elbírálás időszaka alatt a munkaerőpiac átalakult, közismert, hogy nem lehet elegendő – különösen szakképzett - munkaerőt találni a mezőgazdasági munkavégzésre. Sok esetben még a szinten-tartási kötelezettség teljesítése is nehézségekbe ütközik és az új munkaerő hosszú távú biztosítása is szinte lehetetlen. Komoly problémák vannak a képzéssel, illetve a technológiák oly mértékben gyorsan fejlődnek, hogy ezekhez rendkívül nehéz képzett munkaerőt biztosítani.

Javaslat: A foglalkoztatásra vonatkozó kötelezettséget javasoljuk eltörölni.

4. A pályázat elbírálását követően a kifizetési szakaszban is rendkívüli lassúság tapasztalható. Ugyanez vonatkozik arra is, ha a gazdák, gazdálkodók bármilyen kérdéssel fordulnak az államigazgatáshoz. Ennek alapvető okát abban látjuk, hogy az elmúlt időszakban a feladatok rendkívül széttagolódtak.(IH; MÁK; MV; megyei Kormányhivatalok)

A különböző szervezetek közötti feladatok összehangolása sokat segíteni.
Javaslat: Az érintett kormányzati szervek közötti együttműködés újra szabályozása, mind a kifizetések, mind a felmerült kérdések vonatkozásában egyértelmű határidők megszabása.

II. Rendkívüli egységes kérelem – ELMARADT TÁMOGATÁSOK

2017-ben sok gazdálkodó nem nyújtotta be a kifizetési kérelmét a megpályázott, de még el nem bírált támogatási jogcímekek esetén. Az érintett felhívások: Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés; Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása; Védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése; Tejágazat szerkezetátalakítását kísérő állatjóléti támogatás.

Az Irányító Hatóság adott ki egy közleményt arról, hogy azon gazdák, akik a fenti jogcímekeken pályázatot adtak be, nyújtsanak be kifizetési kérelmet. Az IH közlemény nem jogforrás, így joggal gondolták a gazdálkodók, hogy döntés hiányában nincs jogalapjuk kifizetési kérelem benyújtására. Az egységes kérelem beadási határidejének lejártát követően, a nyár folyamán vették kézhez a támogatói okiratokat és ekkor keresték a Hivatalt, hogy hol és milyen formában nyújthatnák be az elmaradt kifizetési kérelmeket. Sokan ekkor szembesültek azzal, hogy egy év támogatási összegét bukták el azzal, hogy jogkövető módon nem nyújtották be az egységes kérelem részeként a kifizetési kérelmeket. Pedig nem ők hibáztak, hanem az IH követte el a jogsértést azzal, hogy nem hozta meg a döntéseket határidőre.

Ez a téma többször, több fórumon (pl.: Monitoring Bizottsági üléseken) is szóba került. A Monitoring Bizottságon az IH képviselője azzal érvelt, hogy az EU nem engedi meg az utólagos kifizetési kérelem benyújtását. Ezzel szemben a Monitoring Bizottsági ülések jegyzőkönyvének tanúsága szerint a DG AGRI képviselői (Bodó Melinda; Bruno Chauvin) többször kifejtették, valamint írásban is megerősítették (csatoljuk), hogy technikai hiba történt és a jogosultakat a támogatás megilleti.

2018. január végén megjelent egy IH közlemény, mely rendkívüli egységes kérelem benyújtási lehetőségről tájékoztatta az érintett gazdálkodókat. A MÁK MV oldalán megjelent egy információ, miszerint a Hivatal minden érintettnek február - márciusban elkészíti a kifizetési kérelmet és csak azt kell jelezni a gazdálkodónak, ha nem kívánja azt igénybe venni.

Mindezek mellett, annak ellenére, hogy a következő VP MB ülésen a DG AGRI képviselői véleményüket újból megerősítették, nem történt semmi, azaz, azok a gazdák, akik a jogszabályoknak megfelelően jártak el, mind a mai napig nem jutottak hozzá az őket megillető támogatásokhoz.

Javaslat: Soron kívül jelenjen meg a közlemény a rendkívüli egységes kérelem benyújtásáról. A kifizetési kérelmeket a MÁK MV készítse el a gazdálkodóknak és nyújtsa is be helyettük

III. Szaktanácsadás

A szaktanácsadás a gazdálkodók szempontjából meghatározó jelentőségű. Nem véletlen hogy az EU gyakorlatilag kötelezővé teszi a tagországok számára a szaktanácsadás működtetését, 2014-ig a rendszer jó hatásfokkal működött. Több tízezer, elsősorban kistermelő vette igénybe a szolgáltatást.

A korábbi, jól működő szaktanácsadási rendszert a 2014-2020-as ciklusra alapvetően átalakították, ami már előre vetítette a problémákat. A legfontosabb változások:

- a gazdálkodó helyett a tanácsadó szervezet lett a támogatás címzettje,
- míg korábban vállalkozói, vagy megbízási jogviszony alapján is folytatható volt a tevékenység, az új rendszer előírta, hogy tanácsadás csak munkaviszony keretében végezhető,
- a NAKVI-tól a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara vette át a szaktanácsadói rendszer felügyeletét és az ezzel kapcsolatos képzési kötelezettségeket.

A fenti változtatások – és ezt a döntéshozók felé a MOSZ mellett számos szaktanácsadó szervezet jelezte – azonnal látható módon súlyos, szinte megoldhatatlan problémákat okoztak. Az által, hogy a támogatás címzettjévé a tanácsadó szervezet vált, a legrászorultabb kistermelők vagy kiszorultak a rendszerből, vagy irreálisan magas költségeket kellene vállalniuk, mivel a nem ÁFA adóalany termelők a teljes díj után kötelesek az ÁFA-t megfizetni.

Ugyancsak súlyos problémát okozott a foglalkoztatással kapcsolatos döntés, hiszen ezzel a rendszer magasan kvalifikált, jól képzett tanácsadói kört zárt ki, ilyen például az oktatók-, kutatók széles köre.

Az előzőekhez képest szinte elhanyagolhatónak tűnik, hogy mind a mai napig komoly problémák vannak a tanácsadók képzésével, nyilvántartásával is.

A problémát tovább súlyosbította, hogy a szaktanácsadói pályázat a legutolsók között került kiírásra. Ez automatikusan járt együtt azzal, hogy a termelők sem a 2015-ös KAP változások lekövetéséhez (zöldítés, termeléshez kötött támogatások, stb.), sem a VP különböző pályázataikhoz támogatott szaktanácsadást nem vehettek igénybe.

Az a törekvés sem jár sikerrel, hogy majd e tevékenységet a kamara átveszi és megoldja. Először még ezer fővel, később csak ötszázzal terveztek indítani egy új tanácsadói szervezetet. Információink szerint ezzel szemben jelenleg mindössze 70 fő kötött velük munkaszerződést, és ezek egy része is bizonytalan a folytatásban.

Nem véletlen, hogy a pályázati felhívásra a korábbi tanácsadó szervezetek egy része pályázatot sem nyújtott be, mint ahogy az is kérdéses, hogy az a 30 szervezet, amely pályázott megmarad-e, hiszen pl. ma már egyértelműen látszik, hogy a több mint egy éve beadott – máig el nem bíralt – pályázatokban vállalt gazdálkodói létszám teljesítése lehetetlen.

Mindezekhez képest elhanyagolható, hogy mind a mai napig nem tudható, hogy az elszámolások hogyan fognak történni, mi lesz elszámolható költség, hiányoznak az ehhez kapcsolódó szabályok.

Javaslat: Ez a rendszer senkinek (sem a gazdáknak, sem a tanácsadóknak) nem jó.

Látva a gazdák, gazdálkodók igényét a szaktanácsadásra, egy egyszerűbben, könnyebben végrehajtható rendszert kell kialakítani. Javasoljuk az egyszerűbb, az ún. egységköltéses rendszer bevezetését, melyre vonatkozóan tudomásunk szerint a számítások már rendelkezésre álltak a felhívás kidolgozása során, de azt a döntéshozók elvetették.

A korábbi rendszerben a gazdálkodó volt a támogatott, ami a legfőbb problémának számító ÁFA kérdést azonnal okafogyottá tenné. Ennek a rendszernek már volt működési tapasztalata az UMVP-ben és a rendszer gyorsan újraindítható volna. A Hivatal részéről egyszerűsödne az ellenőrzés, a tanácsadó szervezetek számára pedig teljesíthetőek volnának a vállalások.

A tanácsadói létszám bővítése érdekében el kell törölni a kötelező foglalkoztatást és engedélyezni kell az EU számára is elfogadható vállalkozói, vagy megbízásos szaktanácsadói munkavégzést!

A pályázat megjelenését követően mielőbb el kell bírálni a pályázatokat. Itt előnyt kell élveznie a már korábban akkreditált és tényleges szaktanácsadást végző szervezeteknek (Területi Szaktanácsadási Központ – TSZK). Ezek esetében sokkal kisebb a kockázat, mivel a tanácsadói munkában, annak adminisztrációjában már gyakorlattal rendelkeznek.

Budapest, 2018. november 31.